

**Juhlapuhe Äänekosken Sotaveteraanit ry:n 50-vuotisjuhlassa
Äänekosken kirkkosalissa 16.10.2016 kello 13.00**

Kunnioitettavat sotiemme veteraanit

Arvoisat juhlihan yhdistyksen jäsenet

Hyvä juhlayleisö

Talvisodan päättymisestä tuli viime vuonna kuluneeksi 75 vuotta ja Lapin sodan päättymisestä 70 vuotta. Koko Suomi oli ollut taisteluissa mukana.

Tuon kunnioitettavan veteraanisukupolven saavutukset ovat siirtymässä osaksi kansakuntamme historiaa ja kulttuuriperintöä, jonka soisi muistuvan mieliin tulevina vuosina ja vuosikymmeninä sekä antavan hyviä eväitä tuleville päättäjillemme – muun muassa yhdessä tekemisen taidosta, yhteisvastuusta ja vastuuntunnosta.

Ilman näitä ominaisuuksia tuskin voisimme juhlia ensi vuonna Suomen itsenäisyyden satavuotista taivalta.

Onkin tärkeää muistaa perustuslakimme pykälä (20 §), missä todetaan että vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Sotiemme veteraanien kulttuuriperintö on osa kansallista kulttuuriperintöämme.

Perustuslaissamme on säädetty kansalaisillemme lukuisia oikeuksia – parisen kymmentä, mutta vain yksi velvollisuus: ”Jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään.” (127 § 1 mom)

Sotiemme **veteraanisukupolvi** pelasti Isänmaamme, rakensi uskomattomalla työllä hyvinvointi-Suomen, minkä jätti upeassa kunnossa **kylmän sodan sukupolvelle**. Tämä sukupolvi jatkoi perintönsä hoitamista sisäistäen isiensä ja äitiensä historialliset uhraukset sekä teki kovaa työtä maansa tulevaisuuden hyväksi, joskin joukkoon mahtui veteraanien perinnön kieltäjien pieni mutta äänekäs, manipuloitu ”mitäs sinne menitte” -joukko.

Tuolloista 1960- ja 1970-luvuilla esiintynyttä vinoutunutta suuntausta protestien sävyttämästä maailmankuvasta luonnehtii oivallisesti sodat kokeneiden musiikintekijöiden Toivo Kärjen ja Tapio Rautavaaran ”vastaprotesti” vuodelta 1966. Sanat ovat Lauri Jauhiaisen.

Vanhan jermun purnaus

Tapio Rautavaara 1966 (säv. Toivo Kärki, san. Lauri Jauhiainen)

On protestia kuultu monenlaista,
vaan yksi vielä sekaan mahtuu kai.
Tää laulu on vain heistä sotilaista,
he aseina kerran protestoida sai.

En laulullani mieli riitaa haastaa,
mä tarpeekseni riidoista jo sain.
Mut vanhan jermun rintaa se niin raastaa,
kun pilkkalaulut kuulee nuorempain.

Nyt lauletaan kuin lapsellista on tää,
kun aikamiehet maassa piehtaroi.
Vaan mitäs teet kun pommit maata kyntää,
ja tykkein laulu kaikkialla soi.

Me ryömimme kuin pikkulapset maassa,
ja aseitamme raahasimme niin.
Ja huudoissamme usein pelokkaissa,
myös äitiäkin kovin kaivattiin.

No mikäs siinä, samaa mieltä oomme,
ei sotaa enää koskaan tulla saa.
Vaan toivomatta aina kohtaloomme,
niin outo voima sodat marssittaa.

Jos voitte nuoret paremmaksi saada,
tään maailman niin sodan särkemän.
Me emme varmaan toiveitanne kaada,
kun hoidatte tään jutun tärkeän.

Te ette tiedä heistä kummun alla,
me tunsimme myös heidät jokaisen.

Ja heidän kanssaan kerran rintamalla,
me teimme liiton elinaikaisen.

Vaan elinaika heidän kohdallansa,
se äänettömään päättyi protestiin.
Me jotka jäimme kukin ajallansa,
myös hiljenemme, vaikenemme niin.

Siis miettikää nyt nuoret hetken verran,
nyt ette ehkä protestoida vois,
jos ei me vanhat sotajermut kerran
myös teidän eestä protestoitu ois.

Veteraani- ja kylmän sodan sukupolvien jälkeinen, nykyinen **kriisinhallintasukupolvi** nauttii maailman ykkösluokan maan etuuksista edellisten sukupolvien perintönä, usein tietämättä historiallista kehitystä nykytilanteeseen. Syynä on osaltaan opetukseen aikanaan jätetty ideologinen aukko veteraanisukupolven saavutuksista.

Arvoisa juhlayleisö

Suurvaltapolitiikka vaikutti 1930- ja 1940-luvuilla taas kerran Suomen kohtaloon. Suomi joutui valitsemaan kahden diktaattorin, Stalinin ja Hitlerin, välillä. Oli vain huonoja vaihtoehtoja. Valinta ajoittui vuosien 1939 ja 1945 välille.

Koko Suomi oli taisteluissa mukana. Yli puoli miljoonaa henkilöä oli aktiivipalveluksessa syystalveen 1944 saakka. Tämä tarkoitti 14 prosenttia 3,8 miljoonasta suomalaisesta ja 65 prosenttia 20-49 -vuotiaista miehistä. Lisäksi 60 000 samanikäistä naista työskenteli kokopäiväisesti armeijan sairaanhoidossa, huollossa ja hallinnossa. Tuon joukon täydensivät suojeluskuntapojat ja pikkulotat, sotilaspojat ja lottatyöt, joista osa sai sittemmin tammenlehvän rintapieleensä. He ovat osa suomalaista veteraaniperhettä. Missään muussa sotaa käyneessä maassa ei yhtä suuri osa väestöstä osallistunut aktiivipalvelukseen!

Miten tähän on meidän Suomessamme tultu? Miksi meillä on nykyisen hyvinvointiyhteiskuntamme keskellä ihmiskunnan pahimman vitsauksen – sodan - kokeneita veteraaniperheen jäseniä?

Miten Suomi on joutunut tilanteisiin, missä sodan ja rauhan ajat ovat vaihdelleet? Viimeksi koko yhteiskuntamme jouduttiin valjastamaan kaksi kertaa Neuvostoliiton aseelliseen torjuntaan sekä vuosikymmeniä kestäneeseen henkiseen torjuntaan, ja nyt seitsemän vuosikymmentä myöhemmin kysymään, toistuuko historia?

Ensi vuonna itsenäinen Isänmaamme, Suomi - Finland, juhlii 100-vuotista taivaltaan. Maamme valtiollinen historia on toki pidempi: ensin yli 600 vuotta osana Ruotsia, sitten vuodet 1809-1917 osana Venäjää ja vuodesta 1917 alkaen itsenäisenä valtiona.

Tuo historiamme on useimpien muiden kansakuntien tapaan ollut täynnään sotia. Useimmat niistä on käyty itäisen naapurimme Venäjän kanssa. Mainitsen esimerkkejä: **Vanhassa vihassa** vuosina 1495-97 venäläiset hävittivät Suomea pahoin. **Pitkä viha eli 25-vuotinen sota** käytiin vuosina 1570-95. **30-vuotinen sota** vuosina 1618-48 raivosi pääasiassa nykyisen Itä- ja Keski-Euroopan alueella; suomalaiset hakkapeliitat tunnetaan tästä sodasta. **Pohjan sota** käytiin vuosina 1655-60 ja **Isoviha** vuosina 1700-21. **Pikkuviha** kesti vuodet 1741-43 ja **Kustaa III:n sota** vuodet 1788-90 sekä **Suomen sota** vuodet 1808-09. **Suomen Vapaussota** vuonna 1918 sinetöi maamme itsenäisyyden. Tuo sotahan päättyi vuonna 1920 Tarton rauhaan, missä Suomi ja Venäjän Sosialistinen Federatiivinen Neuvostotasavalta sopivat muun muassa Suomen rajoista. Vuonna 1939 Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen ja uudelleen vuonna 1941. Nuo koettelemukset tuntevat nimet **Talvisota** ja **Jatkosota**. Suomalaiset eivät siis vuosisatoihin olleet saaneet elää edes sukupolven mittaista rauhan aikaa.

Kysymykseeni siitä, miksi olemme joutuneet sotimaan, vastatessani siirrän ajatukset vuoteen 1700. Silloin Suuren Pohjan sodan yhteydessä koetun Narvan taistelun jälkeen Suomi, Österland, alkoi irtautua Ruotsista. Pietari Suuri halusi näet Venäjälle pääsyn Itämerelle. Suomi valloitettiin Ahvenanmaata myöten vuoteen 1714 mennessä. Tämä sota, Isoviha kesti vuoteen 1721.

Suomi kuului siitä lähtien Venäjän etupiiriin – mihin se ainakin Venäjän presidentti Putinin mielestä edelleen kuuluu – pidämme määritelmästä tai ei.

Suomen kansan mieleen jäi pettymys länteen ja pelko itään.

Pikkuvihan tai Hattujen sota vuosina 1742-1743, kuten sitä myös kutsutaan, ei palauttanut uskoa Ruotsiin eli lännen suojaan. Itäraja piirrettiin Kymijoelle. Suomesta tuli Ruotsin puskuri Venäjää vastaan.

Kustaa III:n sotaan Venäjää vastaan vuosina 1788-1790 liittyy upseerien perustama Anjalan liitto, jonka tavoitteena oli tehdä Suomesta puskurivaltio Ruotsin ja Venäjän väliin.

Ruotsin heikkouden tilassa Napoleon ja Aleksanteri I sopivat Tilsitissä vuonna 1807 Suomen alistamisesta Venäjälle. Näin tapahtui Suomen sodassa vuosina 1808-1809.

Suomen onneksi Venäjä ajautui Turkkia vastaan ”Krimin sotaan” vuosiksi 1853-1856. Näin Venäjän mielenkiinto suuntautui Suomesta muualle. Ahvenenmaa kuitenkin demilitarisoitiin.

Krimin sodan tappiot loivat edellytykset Suomen autonomian vahvistamiselle, kunnes vuoden 1879 uusi asevelvollisuuslaki kytki Suomen Venäjän asevoimien uudistukseen.

Suomessa kuitenkin kansalliset instituutiot, kulttuuri ja kansalaisyhteiskunta olivat vahvistuneet.

Venäjän vallankumous vuonna 1917 loi mahdollisuudet Suomen itsenäisyydelle. Nuo mahdollisuudet käytettiin täysimääräisesti, kuten tiedämme.

Suomi yritti vapautua Neuvostoliiton etupiiristä 1920-luvulla, mille Tarton rauha vuonna 1920 loi oikeudelliset edellytykset. Suomi jäi kuitenkin kerta toisensa jälkeen yksin. Kansainliiton vuonna 1921 ratkaisema Ahvenanmaan kysymys Suomen hyväksi vaikeutti yhteistyön syventämistä Ruotsin kanssa.

Hyvät kuulijat

Talvi- ja Jatkosodan hyökkäyksen kohteeksi joutunut Suomi syyllistettiin sotien jälkeen poliittisen tarkoituksenmukaisuuden vuoksi niin kuin maailmassa pienempien ja heikompien osa on ollut.

Suomi menetti pari sukupolvea työkykyisintä väestönsaansa ja sen työpanoksen. Suomi toteutti valtavan haasteen - jo toisen kerran muutaman vuoden kuluessa - sisäisten pakolaistensa, evakkojen asuttamisessa jouduttuaan pakkoluovuttamaan 12 prosenttia maa-alastaan kiinteistöineen. Sotakorvauksiin käytetty panostus oman teollisuuden ja talouden hyväksi olisi hyödyttänyt maamme moninkertaisesti. Hyöty meni hyökkääjälle, eikä ollut siis pelkkää siunauksellisuutta maallemme.

Suomea on pidetty jälleenrakentamisen ihmeenä. Mittavista sotakorvauksista huolimatta suomalaiset asuttivat evakot, rakensivat yhteiskunnan uuteen kuosiin ja kestivät Neuvostoliiton paineen. Aivan näin auvoinen asia ei tietenkään ole. Aikaa leimasivat epävarmuus tulevaisuudesta, sisäinen poliittinen taistelu, henkilökohtaiset tragediat jne. Aika oli täynnä todellisia ponnistuksia, joita meidän jälkipolvien on syytä kunnioittaa.

Ns. sotasyllisyystuomiot helmikuussa 1946 kuumensivat kansalaisten tunteita. Prosessi oli loukkaus suomalaista oikeusjärjestystä ja perustuslakia kohtaan.

Aseiden hajavarastointi mahdollisen Neuvostoliiton miehityksen varalle, eli ns. asekatkenta oli asiansa tietävien ja velvollisuudentuntoisten sotilaiden toimi. Asekatkennän tullessa esille sota Euroopassa oli päätöksessä. Asia politisoitui, sillä vuonna 1947 Euroopan tilanne oli kärjistyksessä. Neuvostoliitto ja suomalaiset kommunistit käyttivät asiaa hyväkseen (oikeudenkäynnit alkoivat 1947).

Neuvostokulttuurin levittämisyrittäykset Suomeen olivat räikeitä.

Arvoisa juhlayleisö

Kotiseutu on isänmaan sydän,

ja sen luonnossa nähdä ma saan

joka päivä ja yö pyhät kasvot

oman armahan syntymämaan.

Kotiseutu on isänmaan sydän,

ja sen pohjalta lähtee se tie,

jota myöten ihmisyys astuu,

liki toistansa kansoja vie.

Keskisuomalaisten Lauri Haarlan ja Martti Korpilahden edelleenkin hyvin ajankohtainen runo kertoo oivallisesti ja syvällisesti kotiseudun merkityksestä, kotiseudun rakkaudesta ja ihmisyydestä. Siitä huokuu jopa pyhä tunne.

Kotiseututunteella lienee ollut merkitystä sisun ja muiden kansamme luonteen kulmakivien ohella siihen ihmeeseen, että toisessa maailmansodassa Suomea ei valloitettu eikä miehitetty. Se oli ainutlaatuista koko Euroopassa. Samaan ylsivät sotaan osallistuneista maista vain Neuvostoliitto ja Britannia. Tähän saavutukseen tarvittiin ennen muuta henkistä kestävyyttä.

Myös sodan jälkeiseen ankeaan jälleenrakentamisen kauteen neuvostovallan raskaan painostuksen alla tarvittiin runsaasti henkistä voimaa. Turvallisuutta kaivattiin kaikilla tahoilla tuolloisina epävarmoina aikoina.

Välirauhansopimuksen jälkeen vuonna 1944 Suomi oli joutunut lakkauttamaan lukuisia yhdistyksiä ja järjestöjä, yhteensä yli 2 500. Vuosina 1944-46 lakkautettiin järjestöjä ja yhdistyksiä yhteensä yli 3 300 kappaletta. Pelkästään Lotta-Svärd-järjestön, Suomen Aseveljien Liiton ja Suojeluskuntajärjestön (6.11.1944) lakkauttaminen merkitsi yli 600 000 jäsenen jäämistä vaille järjestöllistä toimintaa. Tämä tarkoitti aktiivisten kansalaisten hakeutumista uusiin yhteishankkeisiin.

Erityisesti kotiseututyölle syntyikin Suomessa selvä tilaus.

Kotiseutuyhdistyksiä perustettiin kiivaasti samaan malliin kuin puoli vuosisataa aikaisemmin Venäjän kuristaessa tuolloin otettaan Suomen suuriruhtinaskunnasta. Omaan perinteeseen tukeutuminen antoi lujan perustan itsenäisyyden ja olemassaolon säilyttämiselle – turvallisuuden tunnekin kasvoi. Tunnuslause *”Kotiseutu on isänmaan sydän.”* tuntui

taas merkitsevän entistä enemmän suomalaisille. Tähän antoivat oman lisäarvonsa perustetut karjalaisseurat.

Hyvät kuulijat

Kylmän sodan aikana Suomi oli Neuvostoliiton etupiirissä, mutta kykeni turvaamaan läntisen talousintegraationsa oikeastaan vasta yhdennellätoista hetkellä (EUREKA-/EC-maiden korkean teknologian ohjelma ja ESA/Euroopan avaruusjärjestö -hankkeet sekä EFTA -jäsenyys).

Neuvostoliitto kykeni kuitenkin liian usein sanelemaan etujensa nimissä Suomen ratkaisuja. Niinpä Suomi ajautui syvään lamaan 1990-luvun alussa. Syynä oli idänkaupan romahdus yhdessä yössä vuoden 1990 lopussa Neuvostoliiton luopuessa clearing-kaupasta.

Suomi nousi lamasta. Totuimme nopeasti uskomaan, että Pohjola on vakauden ja turvallisuuden kehto. Meille muodostui myös usko siihen, että sodat Euroopassa on sodittu. Ajattelimme, että Suomi ja Ruotsi ovat yhdentyvässä Euroopassa turvallisuuden tuottajia ja sotilasliittoihin kuuluvat maat kylmän sodan jäänteitä.

Kehitys on valitettavasti osoittanut vääräksi tällaisen toiveajattelun.

Valtioneuvoston kanslia julkisti 30.8.2016 Ulkopoliittisen instituutin selvityksen, minkä mukaan Venäjä on Suomelle entistä suurempi riski. Instituutti varoittaa, että Suomen pitäisi välttää suuria investointeja Venäjälle. Suomen ei myöskään pitäisi ylläpitää kahdenvälistä yhteydenpitoa Venäjän kanssa EU-kumppaneiden tietämättä.

Venäjä käyttää aiempaa aggressiivisempia keinoja ulkopoliittisten tavoitteidensa saavuttamiseksi. Niiden lisäksi riskejä aiheuttaa myös maan sisäinen kehitys. Selvityksen mukaan Venäjän muuttunut ulkopoliittikka edellyttää Suomelta aiempaa enemmän kriisinsietokykyä. Suomen pitää varautua uhkakuviin monipuolisesti, sillä Venäjän politiikka voi pysyä arvaamattomana ja kielteinen kehitys nopeana.

Suomen on järkevää tiivistää puolustusyhteistyötä läntisten kumppaneiden kanssa kaikilla tasoilla. Myös oman puolustuskyvyn ylläpito on oikea viesti niin itään kuin länteenkin.

Ei ole historiaa tarkastellen lainkaan hämmentävää todeta maamme turvallisuuspoliittisen ympäristön muuttuvan kielteiseen suuntaan. Joitakin saattaa tosin hämmentää virallisen tahon näinkin selkeät johtopäätelmät naapurimaamme kehityksestä.

Hyvät kuulijat

Turvallisuutta tavoiteltaessa tosiasiat on laitettava toiveajattelun edelle. Nämä ovat karua todellisuutta, joka koetaan vuosisadasta toiseen – kantapään kautta.

Suurvalloilla ei ole omaatuntoa. Ne toimivat vain oman edun periaatteella. Ne toimivat näin kansainvälisissä yhteisöissäkin.

Pienillä kansoilla ja valtioilla on kuitenkin oikeus itsenäiseen kansalliseen ja valtiolliseen elämään. Tästä on syytä pitää kiinni. Jos näin ei toimita, ei ole itsenäisyyttäkään.

Itsenäisyys on kansakunnan tärkein ja arvokkain asia.

Itsenäisyyden puolesta on toimittava joka päivä!

Suomi on joka päivä uuden tulevaisuutensa ovella, jonka avaaminen tuo omat haasteensa. Niihin Suomi ei kaikilta osin kykene yksin vaikuttamaan – ei nyt eikä ole aiemminkaan kyennyt.

Arvoisa juhlayleisö

Äänekoskella tiedostettu voimakas työ sotiemme veteraanisukupolven ja sen perinteen hyväksi. Täällä on noudatettu Mannerheimin päiväkäskyn velvoitetta ja ymmärretty perustuslakimme viesti.

Minulla on kunnia onnitella 50-vuotiasta Äänekosken Sotaveteraanit ry:tä sekä toivottaa perinnetyölle menestystä tulevina vuosina.

Hannu Luotola, Prikaatikenraali evp